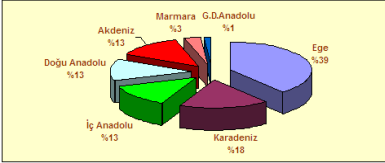

Türkiye Organik Tarım Uygulamaları

Türkiye'de Organik Tarım uygulamaları, 1985 yılında Avrupa ithalatçılarının talebi doğrultusunda organik İzmir üzümü (sultana) yetiştiriciliği ile başlamış ve daha sonra organik incir ve kayısı üretimine geçilmiştir. Organik ürünlerin üretimi, ürün çeşidinin yetiştiği bölgeye göre değişmekle birlikte, Ege Bölgesi başta olmak üzere Akdeniz Bölgesi, Karadeniz, İç Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerinde yaygın olarak yapılmaktadır. Türkiye'deki organik ürünler, tahıllar, kurutulmuş meyveler, taze veya işlenmiş sebze ve meyveler, baklagiller, fındık, baharatlar, aromatik bitkiler, çay ve bitkisel çaylar, yumurta, endüstri bitkileri ve çeşitli işlenmiş ürünlerden oluşmaktadır. İşlenmiş ürünlerin bazıları, zeytinyağı, bal, süt, dondurulmuş sebze ve meyveler ile konsantre meyve sularıdır.

TÜRKİYE'DE ORGANİK ÜRETİM ALANLARININ DAĞILIMI (Ha.)

Türkiye'de, 2005 yılı için üretici sayısı, 9.427 ; üretim alanı, 175.073 ha.; üretim miktarı, 289.082 ton; ürün çeşidi 200 adet ham ürün 300 adet işlenmiş üründür. Ülkemiz daha az kirlenmiş topraklara sahip olması nedeniyle, organik tarımsal üretim açısından önemli üstünlüklere sahip olmasına rağmen dünya pazarlarında da düşük paya sahiptir. Organik ürünlerin iç pazarda pazarlanması, süpermarketlerde, hipermarketlerde ve perakende satış mağazalarında (doğal ürün ve organik ürün

dükkanlarında) ayrı bölümlerdeki raflarda olmaktadır. Son yıllarda iç pazarda organik ürün payı artmasına rağmen bu oran % 1-2' dir.

ORGANİK ÜRÜNLER VE ÜRETİLDİKLERİ ÜLKELER

Ürün Adı	Dünya'da üretilen organik tarım ürünleri	Türkiye'de üretilen organik tarım ürünleri
Bitkisel Ürünler	<ul style="list-style-type: none"> Yaş meyve ve sebzeler Kuru ve sert kabuklu meyveler Hububatlar Bakliyatlar Yağlı tohumlar Baharatlar Tıbbi ve aromatik bitkiler	<ul style="list-style-type: none"> Yaş meyve ve sebzeler Kuru ve sert kabuklu meyveler Bakliyatlar Hububatlar Yağlı tohumlar Baharatlar Tıbbi ve aromatik bitkiler
İşlenmiş Ürünler	<ul style="list-style-type: none"> Dondurulmuş gıdalar Zeytinyağı Şarap Çorbalar Şeker ve şekerli ürünler Un ve unlu mamuller Bebek mamaları Diyet ürünleri Gıda katkı maddeleri Soslar	<ul style="list-style-type: none"> Dondurulmuş gıdalar Zeytinyağı Ekmek Un ve unlu mamuller Şarap
Hayvansal Ürünler	<ul style="list-style-type: none"> Süt Yumurta Su ürünleri Yağlar Et ürünleri Bal Peynir	<ul style="list-style-type: none"> Süt Yumurta Yağlar Bal
İçecekler	<ul style="list-style-type: none"> Bira, şarap, meyve suları Kahve, çay Diğer alkollü ve alkolsüz içecekler	<ul style="list-style-type: none"> Meyve suları Gül suyu Gülyağı Reçeller

Türkiye'de organik bitkisel üretim yıllar içinde artış göstermektedir. Organik bitkisel ürünler daha çok kurutulmuş ya da

dondurularak yurt dışına ihraç edilmekte ya da iç pazarda tüketilmektedir. Türkiye organik tarımsal üretimde kültüre alınan bitkilerin yanı sıra doğada kendiliğinden yetişen kuşburnu, böğürtlen, ahududu, kekik gibi ürünlerin toplanması ve organik olarak değerlendirilmesi açısından da büyük potansiyele sahiptir. Dünya Çevre Koruma Örgütü halen kullanılmakta olan yabancı ot ilaçlarının % 60' nın, mantar öldürücü ilaçların % 90' nın, böcek öldürücü ilaçların %30'nun kanser yapıcı madde içerdiğini ve her yıl 1 milyon kişinin tarımsal ilaç kullanımından zehirlendiğini bildirmiştir.

TÜRKİYE'DE ORGANİK BİTKİSEL ÜRETİM

YILLAR	ÜRÜN SAYISI	ÇİFTÇİ SAYISI	ÜRETİM ALANI (Ha)	ÜRETİM MİKTARI (Ton)
1996	26	1947	6789.50	10304.00
1997	53	7414	15906.10	47611.60
1998	67	8199	24041.90	99299.80
1999	92	12275	46552.80	168304.20
2000	95	18385	59984.78	237209.60
2001	124	15795	11324.54	280328.18
2002	140	12428	89626.69	310124.58
2003	200	13044	103190.25	291875.25
2004	300	9314	162193.36	279663.25
2005	205	7427	175073.3	289.082.35

Kaynak: Tarım ve Köyişleri Bakanlığı İstatistikleri

TÜRKİYE'NİN 2005 YILI İTHAL ORGANİK ÜRÜNLERİ

ÜRÜN ADI	MİKTAR(ton)	ÜLKE ADI
Ananas Komposto	5287,80	Sri Lanka
Ayçiçek yağı	1,90	Hollanda
Ayçiçek yağı	1,14	Almanya
Ayçiçek yağı	3142,00	Almanya
Domates çorba kreması	86,40	Almanya
Karışık ot kübü	76,80	Almanya
kremalı asparagus çorbası	51,84	Almanya
kremalı balkabağı çorbası	51,84	Almanya
Kremalı ot çorbası	49,25	Almanya
Kuru Ananas	408,00	Sri Lanka
Kuşburnu	0,99	Almanya
Mantar çorba kreması	51,84	Almanya
Müsli	5220,90	İsviçre
Müsli Kranç	7824,60	İsviçre
Organik Bitkisel Süt	8,32	Almanya
Organik Kavanoz Maması	254,08	Çek Cumhuriyeti
Organik Kavanoz Maması	17,86	İngiltere
Organik Kavanoz Maması	110,07	Polonya
Ot kübü (Fesleğen-kekik)	76,80	Almanya
Ot kübü (Maydanoz)	76,80	Almanya
Patates çorba kreması	95,47	Almanya
Sebze Bulyon	80,64	Almanya
Sebze Bulyon (tuzsuz)	65,80	Almanya
Sebze çorba kreması	55,73	Almanya

GAP BÖLGESİNDE ORGANİK TARIM

Ülkemizin tarımsal arazi potansiyelinin önemi açısından GAP Bölgesi çok önemlidir. GAP Bölgesi'nin organik tarım alanlarına bakıldığında bir çok havzada yıllardır zirai olarak işlenmemiş veya hiçbir kimyasal gübre, zirai ilaç, hormon gibi maddeleri kullanılmamış alanlar bulunmaktadır. Tarımın ilk yapıldığı bölge olan ve Yukarı Mezopotamya (altın hilal) olarak adlandırılan bölge, bereketli toprakları, bol su alanları ve uygun iklim koşulları bakımından bir çok ürünün yılın mevsimlerine göre üretilebildiği havzalar topluluğundan oluşmaktadır. Bölgenin özellikle "Verimli Ay" olarak isimlendirilen ve içinden "İpek Yolu" geçen Gaziantep, Diyarbakır ve Mardin illeri arasında kalan bölümü, kuzeydoğu ve doğudaki arazilere göre daha yumuşak bir topografyaya sahiptir. Hatay'ın Samandağı ilçesinden başlayıp Şırnak'a kadar uzanan 877 kilometrelik Suriye sınırında toplam 3.5 milyon dekar (30 bin 600 hektar)verimli alan mayın tarlası olarak ayrılmış durumdadır. Bu arazilerin çoğunluğu GAP Bölgesi illerinin sınırları içerisinde. 31.01.2005 tarih ve 2005/8450 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile mayınlı alanların temizlenmesi ile ilgili ihale işlerinin yapılması işi Maliye Bakanlığı'na verilmiştir. Gerekli güvenlik kuşağı oluşturulduktan sonra, Suriye sınırı boyunca mayınlı alanların temizlenmesi ile oluşturulacak bu kuşak, organik tarım için uygun alanlardır. Bu kuşağın mayınlardan temizlenip ülkemizin tarımsal üretimine katılması önemlidir.

GAP Bölgesindeki organik tarım için temiz olarak kabul edilebilecek havzalar bulunmaktadır:

- Diyarbakır ili Kuzey kuşağı olan dağlık bölge,
- Siirt ili Doğu ve Kuzey Doğu kuşağı, Batısı ile Güneyi, Şırnak ili Doğu, Kuzeydoğu kuşağı, güney kuşağı (sınır bölgesi mayınlı saha)
- Mardin ili Kuzey kuşağı Savur, Midyat, Kızıltepe kuzey kuşağı, Suriye sınır kuşağı (mayınlı saha),
- Şanlıurfa Karacadağ doğu kuşağı, Suriye sınırı güney kuşağı (mayınlı saha), Halfeti ve Birecik dağlık kesimleri ve su boyları,
- Adıyaman ili Nemrut Dağı çevresi, Baraj gölü çevresi,
- Gaziantep Suriye sınırı güney kuşağı (mayınlı saha),
- Nizip ili kuzey doğu kesimi,
- Kilis ili Suriye sınırı güney kuşağı (mayınlı saha)

GAP Bölgesindeki 7.525.600 hektar alan olan arazi parçasının, I., II., III. sınıf olarak bilinen arazilerin yaklaşık 2.476.533 hektarı tarıma elverişli alan, GAP'ın % 33.2 olarak bilinmektedir. IV. Sınıf tarım arazisi olarak kabul edilen 694.263 hektar araziyle birlikte GAP'ın % 42.3'ü tarıma elverişli olarak görülmektedir. Seçilebilecek havzaların toprak nitelikleri açısından dağılımlarına bakılacak olursa, bölge Karacadağ volkan kütlesi ile ayrılan, doğuda kalan kesimi, kuzeyden ve doğudan Toros yaylası, batıdan Karacadağ ve güneyden Mardin eşiği adı verilen bir sırtla çevrilidir. İpek yolunun içinden geçtiği alan Gaziantep, Şanlıurfa, Diyarbakır ve Mardin çevresi kuzeyde kalan arazilere göre daha yumuşak bir topografyaya sahiptir. Bölgede iklim, topografya ve ana madde farklılıkları nedeniyle çeşitli büyüklükteki toprak gurupları mevcuttur. Bölge topraklarını %37'si kırmızımsı kahverengi, %28'i kahverengi orman, 'si bazaltik, ve 'i kahverengi toprak gurupları oluşturmaktadır.

Fırsatlar

- Parçalı toprak yapısının birleştirilmesine olanak sağladığı için,
- Biyoçeşitliliği ve yerel çeşitleri koruduğu için,
- Toprak yapısındaki bozulmaları ve artan erozyon tehlikesini önlediği için,
- Üretim planlaması yapılmasını önerdiği için,
- Sağlıksız tohum, fide ve fidan kullanımına son verdiği için,
- Üretimde kaliteyi ön plana çıkarttığı verimliliği daha sonra önerdiği için,
- Sözleşmeli çiftçi uygulaması ile çiftçinin pazar sorununu çözdüğü için,
- İnsan, bitki ve hayvan sağlığındaki olumsuz gelişmeler görülmesini önlediği için,
- Tarımsal üretimde yoğun kimyasal kullanımını önlediği için,
- Üretim artışına karşın ürün kalitesinde bozulmalar olması,
- Doğadaki yararlı türlerin yok olması ve zararlıların çoğalmasını önlediği için,
- Enerjiyi tasarruflu kullandığı için,
- Yer altı suları ve çevre kirlenmesini önleyen doğa dostu bir uygulama olduğu için,
- Eko-köy uygulamaları ile insanlara yeni seçenekler yarattığı için.

Noksanlıklar

- Üretici yönlendirmesindeki noksanlıklar,
- Yetersiz üretici bilinci,
- Yetersiz biyoteknoloji,
- Yetersiz yetişmiş eleman kullanımı,
- Dünya'daki ileri teknik uygulamaların izlenememesi,

- Kimyasal girdi kullanımını teşvik eden teknolojilerin gelişimidir.

Avantajlar

- Gelişmiş ülkelerde yaşanan olumsuzlukları görme şansına sahip olmak,
- Gelişmiş ülkelere göre daha az kimyasal girdi kullanılmış daha temiz topraklara sahip olmak,
- Tarımsal ürünlerde tüketimin büyük çoğunluğunu iç üretimle karşılama şansına sahip olmak,
- Uzun yıllar boyunca geleneksel üretim yapısının sürdürülmesidir.

Öneriler

- Organik tarım ürünlerinin üretim ve pazarlama faaliyetlerini birbirinden ayrı ve bağımsız olarak düşünmek mümkün değildir. Üretim faaliyetlerini pazarlama yönlendirmelidir. Yani pazardan elde edilen bilgiler doğrultusunda üretim yapılmalıdır.
- Çiftçinin eğitilmesi, tüketicinin bilinçlendirilmesi ve yeterli tanıtımın da yapılması ile birlikte organik ürün üretiminin ve tüketiminin artması sağlanmalıdır.
- Organik ürünlerin güvenilirliğinin ortaya konması ve bunun tüketiciye en etkin şekilde anlatılması ile yurt içi tüketim artacaktır. Bu konuda medya kuruluşları başta olmak üzere, sivil toplum örgütleri, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına büyük görev düşmektedir. Kurumlar bu konularda koordineli olarak çalışmalıdırlar.
- Güvenilir ve ayrıntılı bir veri tabanı oluşturulmalı ve bu veri tabanına geniş kitlelerin kolay ulaşımı sağlanmalıdır.
- Türkiye genelinde ve bölgesel olarak organik ürün haritası çıkarılarak organik üretim planları yapılmalıdır. Bu açıdan baktığımızda GAP bölgesi bir bütün olarak havza şeklinde değerlendirilebilir. Organik tarıma uygun olarak belirlenen bu havzalar yasal düzenlemeler ile koruma altına alınmalı ve kirletilmemelidir. Bu kapsamda bölgede organik tarım sektörünün sağlıklı gelişebilmesi için bu çalışmada kümelenme metodolojisi kullanılarak saptanan eksikliklerin giderilmesi ve önerilerin gerçekleştirilmesi büyük fayda sağlayacaktır.
- Ülkemizdeki organik tarım işletmelerinin çoğunlukla küçük ölçekli işletmeler olduğu dikkate alınır, ulusal ve uluslararası pazarlarda büyük şirketlerle rekabet edebilmeleri için interneti ve dolayısıyla e-ticareti etkin olarak kullanmalıdırlar.
- Organik tarım konusunda, iklimi ve toprak yapısı itibarı ile GAP Bölgesi oldukça ciddi bir potansiyel taşımaktadır. Henüz sınırlı sayıda üretici organik üretime başlamış olsa da bu alanda bölgede hızlı bir yatırım ve üretim artışı mümkün görünmektedir. GAP Organik Tarım Konseyi Kurulmalıdır. Belediyeler, İl Özel İdareleri, Tarım İl Müdürlükleri, GAP BKİ, Tarımsal Araştırma Enstitüleri, GAP-GİDEM, İşadamları ve Organik Tarım Konusundaki sivil toplum örgütleri, Harran ve Dicle Üniversiteleri ve Ceylanpınar Devlet Üretme Çiftliği gibi organik tarım konusunda etkili olabilecek taraflardan oluşan bir konsey kurulmalıdır. Bu konsey GAP organik tarım sektörünün küresel rekabet yarışında yer alabilmesi için strateji oluşturulması ve bu stratejilerin uygulanmasında liderlik etmelidir.
- Bölgeye organik tarım yatırımları için gerekli finansman imkanları yaratılmalı ve cazip kılınmalıdır. GAP organik tarım yatırımları taşıdıkları potansiyel itibarı ile karlı yatırımlar olacaklardır. Yatırımcılar ve girişim sermayesinin bölgeye ilgileri çekilerek yeni fonların organik tarım sektörüne akması sağlanmalıdır.
- Organik tarım konusunda bölgeye danışmanlık desteği sağlanmalıdır.
- Pazarlama şirketlerinin bölgeye yatırım yapması sağlanmalıdır. Organik ürünlerin bölgeden dış pazarlara satılması konusunda eksiklikler giderilmelidir.
- GAP bölgesi organik tarımda temel avantajlarını kullanmalıdır. Gerek çok geniş ve verimli topraklara sahip olması, gerekse GAP projesi ile birlikte sulama konusundaki imkanların artması ve diğer yandan da tarıma son derece elverişli iklim ve güneş alternatiflerini içermesi, GAP'a organik tarım üretimi bakımından son derece önemli temel avantajlar sağlamaktadır. Bu avantajlara dayanılarak organik tarıma yönelik üretim konusunda gerekli girişimlerin yapılmalıdır.
- Tüketiciler bilinçlendirilmelidir. Başta bölge halkı olmak üzere ülke halkı bilinçlendirilmeli ve bölgede eğitici reklamlar, TV programları, kampanyalar, bilgilendirme toplantıları, fuarlar düzenlenmelidir.
- Çiftçi eğitilmelidir. Organik tarıma geçiş sürecindeki maliyetler dikkate alınmalıdır. Sebzeler gibi tek yıllık bitkilerde geleneksel üretimden organik üretime geçiş süresi 2 yıl, meyve ağaçları gibi çok yıllık bitkilerde bu süre 3 yıldır. Organik tarıma yönelen üreticilere, bu üretim sürecine geçiş dönemindeki olası maliyetler önceden anlatılmalıdır. Orta vadede gelecek verim artışı ile verilen fiyatların bu kayıpların telafi etme şansı olacağını da bilmelidirler.
- Bölgede organik hayvancılık teşvik edilmelidir. Organik tarımın yapılabilmesi için "Ekim Nöbeti" yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda, alternatif ürün olarak yem bitkileri en uygun bitki olarak tavsiye edilmektedir. Hayvancılıkta "yem maliyeti" toplam maliyetlerin %70'ini oluşturmaktadır, dolayısıyla, organik tarım uygulaması sonucunda yem bitkilerinden elde edilen ürünler organik yem yapımında kullanılacak ve bu paralelde bölgenin organik hayvancılığı da gelişmiş olacaktır. Organik tarım ve hayvancılık arasında çok yüksek derecede sinerjik bir ilişki vardır. Bu bağlamda, tarımsal üretimin iki temel unsurundan biri olarak hayvansal üretimin ekolojik dengeyi koruyacak ve biyolojik gelişmeyi sağlayacak şekilde yürütülmesi, hem organik tarımın devamlılığının sağlanması hem de bu sektörün korunması açısından son derece önemlidir.
- Markalaşma çalışmaları yapılmalıdır. Gerek GAP'ın bölge olarak ve gerekse bölgedeki organik tarım üretici firmaların yurtiçinde ve yurtdışında organik tarım markası oluşturma çalışmaları yapmaları gerekmektedir. Markalaşma süreci üretimden maksimum kar marjını elde edebilmek için mutlaka yapılması gereken bir süreçtir.

- Kullanılmayan alanlar ve mayınlı bölgeler organik tarım alanı olarak değerlendirilmelidir. Bu alanlar için bir master plan yapılarak organik tarıma geçilmelidir. Yaklaşık yarım asırdır işlenmemiş olarak bekleyen bu topraklar stratejik ve organik tarım için ideal alanlardır.